

Cséby Géza

Kazinczy és Festetics kapcsolata a Helikonok tükrében

Berzsenyi Dániel 1816. november 15-én egy levél kíséretében elküldte verseinek második kiadását gróf Festetics Györgynek Keszthelyre és fájdalmasan panaszolta a grófnak: *„Rumi megajándékoza engem engem a Georgikonnak legújabb nyomtatványival. Elhültem, elhaltam látván, hogy azok mind németek! – Én Keszthelyben egy magyar Weimart óhajtok látni! A nemzetiség minden, s nincs e nélkül semmi boldogság. Minek töltjük csüreinkeket, ha azokat oltalmazni nem tudjuk, nem tudjuk pedig, ha nemzetiségünket elvesztjük. – De engedjen meg Excellentiád ezen hazafiui gyengeségemnek! Mert valóban gyengeség ily semminek, mint én, a nemzetről aggódni; Excellentiád gondja az, mely oly dicső épületnek rakta le talpköveit, melyet csak a haza omladéka temethet el.”*

Berzsenyi tehát felvetette a magyar Weimár eszméjét. Festetics már minden bizonnyal érlelhette magában a gondolatot – ebben segítői is voltak, elsősorban Asbóth János és Ruszek József -; megszervezni bírtokán a költők, írók, tudósok, a honorácior értelmiség összejövételét. Ezt a feltevésünket támasztja alá, hogy Berzsenyi levelére két hónap múlva válasz érkezett, melyben a gróf meghívja egy solemnitásra, azaz a Helikonra.

Festetics összesen öt Helikoni ünnepséget szervezett. 1817 és 1818 februárjában és májusában, valamint 1819 februárjában. A februári ünnepségeket a császár születésnapjához, a májusiakat híres iskolájának a Georgikonnak vizsgáihoz igazította. A rendezvényekre meghívta a Dunántúl jeles íróit, költőit, az ország legjelesebb mezőgazdászai közül is sokakat, ott voltak a Festetics-féle iskolák közül a Gimnázium és a Georgikon hallgatói. Ők

is felléptek és ha előadásuk, művük megfelelt díjat is kaphattak. A legtöbb költő az első, az 1817 februári Helikonon jelent meg: Berzsenyi, Kisfaludy Sándor és Szegedy Róza, Horváth Ádám, Dukai Takács Judit.

Berzsenyi kézhez kapja Festetics meghívóját és mindenképpen közölni akarja Kazinczyval. De ismeri Kazinczy véleményét Festeticsről, ezért 1817. január 12-én kelt levelét semmitmondóan kezdi, arról ír, hogy tulajdonképpen semmi nem történt vele és *„nincs mit írjak”*. Hogy mégis legyen veleje a levélnek mintegy mellékesen megemlíti Festeticstől kapott meghívóját. Ez azonban csak álca. Annyira fontosnak tartotta a levelet, hogy teljes egészében bemásolja Kazinczynak írt levelébe, közben mentegetőzik a címzésen (Tekintetes Táblabíró Úr!) és megnyugtatta Kazinczyt: *„gr. Festeticsnek minden köpenyeges ember Tekintets Úr, a gazdag nemesek pedig Nagyságosak és Méltóságosak”*. Festetics levele Berzsenyi számára, igaz csak a gróf részéről, elismerést hoz. Ugyanakkor csupán annyit tud, hogy a gróf *„valami tudós solemnitásra invitál”*-ja.

A levélben Festetics meg akarja nyerni Berzsenyit a Helikon ügyének, azt írja: *„De a Helikonra vezető Kalauz nekünk szükséges. Bátorkodunk tehát a somogyi Kazinczyra vetni szemeinket, és azon napra való maga-megalázására kérni”*. Berzsenyi titokban lelkes, ám Kazinczynak szeme megakad Festetics egyik kifejezésén, nevezetesen azon, hogy Berzsenyit *„somogyi Kazinczynak”* nevezi. Hász-Fehér Katalin véleménye, hogy Festetics ezen kijelentése Kazinczyt szíven ütötte, mert azt képzelhette, hogy Széphalom irodalmi központját lokális keretek közé szeretnék visszaszorítani. Mezei Márta úgy gondolja Festetics vezekelni akart, hisz korábban megvonta támogatását a Magyar Minerva könyvsorozattól, többször szűkmarkúan támogatta a politikailag „kormossá” váltakat, így Kazinczyt is.

A kérdés csupán az, Kazinczy is kap-e invitálást Keszthelyre? Úgy tűnik, hogy a másik meghívott Horváth Ádám is bízik, azt írja Kazinczynak, hogy *„én pedig elébb már úgy hallottam, hogy Téged is meg hívnak, és ígérteztél is (...) némelly fiatal barátim azt hitték 's most is hiszik hogy Te is ott leszel, és kérték, hogy veled őket ismertessem meg.”* Ugyanakkor magyarázkodik is, a Helikonon való részvételét egyrészt azzal magyarázva, hogy reményli, találkozhat Kazinczyval, másrészt, ha mégsem lesz ott Kazinczy, akkor pedig megvédi őt a dunántúliakkal szemben.

Kazinczyt azonban nem hívták meg az első keszthelyi Helikonra. Nem tudni mennyi köze volt ebben személyesen Festeticsnek, mennyi a Helikon szervezőinek, de tény, hogy a gróf nem értett egyet a nyelvújítás Kazinczy-féle irányzatával, ezt több ízben ki is fejtette. Talán arra is ügyeltek, hogy a gróf körül semmiképpen ne csaphassanak fel irodalmi köntösbe bújtatott politikai hullámok. Festetics részéről, még az ily körültekintően megszervezett ünnepek is magukban hordozták a botrányok lehetőségét.

A Festetics-Kazinczy ellentét azonban jóval korábbra datálható. Az eset pedig a következő:

Kazinczy 1802. december 3-án levélben fordul Festeticshez: *„Nagyságodat jövök megkoldulni...”* – írja és 500 forintot kér Gessner újabb fordításának kiadására. Nem alamizsnát kér, hanem *„hazaifiui áldozatot”*. Festetics titkára útján röviden elutasítja a kérést. Elsősorban azért, mert Kazinczy az udvar előtt több, mint gyanús. Maga a király hívja fel egy beszélgetés kapcsán Festetics figyelmét: *„avval a bizonyos Kazinczyval kerüljön minden érintkezést.”* Festetics az elutasítást bizonyosan nem fukarságból teszi. Ehhez hozzá kell tenni, hogy Kazinczy előbb Széchényi Ferencet kereste fel, aki valószínűleg hasonló okból, szintén elutasította. Mert, *„aki az udvar előtt a gyanú hínárjába süllyedni nem akar, csak okkal-móddal érintkezhet Kazinczyval”*. A keszthelyi Helikonra érkezők a nyelvújítási vitában elfoglalt véleményük szerint két csoportra az ortologusokra és neologusokra voltak

oszthatók. Kazinczy Festeticset az ortologusok táborába sorolta, még azt is vélelmezte, hogy az őt és nyelvújítási törekvéseit kigúnyoló Mondolat Festetics támogatásával láthatott napvilágot. Ez persze nem volt igaz.

Az első Helikonon Berzsenyi és Horváth megpróbálta védeni Kazinczyt Festetics előtt, aki nagy embernek tartotta a széphalmi mestert, különben nem írta volna Berzsenyinek, hogy egy somogyi Kazinczyt lát benne. Mindketten simítani igyekeztek a két ember közötti ellentétet. Ezt támasztja alá Kazinczy Döbrenteinek írt levelének egyik mondata: *„B(erzsenyi) írja, hogy Festetics felőlem sok jót monda de nem szereti Németizmusaimat; az ellen harcolni kell”*. Később Kazinczy, bár nem Festetics ellenében, így magyarázza álláspontját Berzsenyinek: *„Ezek az Urak most a' Nationalismust pengetik. Szent szó: de szent szó e, ha ez alatt olly Nationalismust értenek, melly irtózzék az idegentől ha az szép is?”*

Sok támadás érte Kazinczyt az első Helikonon, főleg Kisfaludy Sándor részéről, ő vérig sértődött a széphalmi mester Himfy kritikájától. *„Kisfaludy gyűlöl és mocskol – tájékoztatja az ünnepség után Kazinczyt Berzsenyi, majd folytatja -, s nem a recensióért (úgy mondja), hanem azokért amiket s amazoknak firkálsz. Én kérleltem s oltalmaztalak, de egyebet nem nyertem, hanem hogy énreám is megharagudott, úgyhogy búcsúzatlan hagyott el, pedig egy házban voltam vele szállva. Vedd kedvesen barátodtól ezen kis áldozatot. Kisfaludy virgonc, kevély, minden filozófia, szelídség és szívesség nélkül.”* Kisfaludy még egy általa Kazinczynak írt levelet is át akart adni Berzsenyinek, aki azt, a levél tartalmára és barátjára való tekintettel, nem fogadta el. Horváth Ádám is írt Kazinczynak, de addig, míg Keszthelyen Kazinczyt védte, Kazinczyval szemben a gróft védelmezi: *„...a' Gróff felüled egészen rosszul van el-hitetve”,* s mikor Horváth ecsetelte Festeticsnek Kazinczy érdemeit és pozitívumait, a gróf *„úgy tetszik, hogy látszott térni”*. Nehezebb helyzetben volt Horváth Kisfaludyval szemben, ő is megpróbál közvetíteni, ám nem ér el többet, mint azt, hogy Kisfaludy *„nem haragszik, de barátságot nem ígér”*.

Kisfaludy Sándor elhozta az ünnepre „Óda Tolnai Gróf Festetics Györgyhez” című hosszú, huszonnyolc versszakos munkáját. Az ódát Festetics nem engedte felolvasni, s a „Helikon I.” kötetbe sem kerültbe, mert *„a grófot igen dicsérte, a többi nagyjainkat pedig igen alázta”* – tudjuk meg Berzsenyi Kazinczynak írt leveléből, amely hírnek Kazinczy minden bizonnyal nagyon megörült.

Kazinczyt, ha esetenként úgy is tűnt, hogy hidegen hagyta a helyi jelentőségűnek vélt keszthelyi összejövétel, igazán nagyon is izgatta. Ugyan 1817. június 11-én is azt írja Kölcseynek, hogy *„ez a kedves barátom (ti.: Horváth Ádám) nagyon örvend a’ Keszthelyi bohóságnak”*, a Helikoni Ünnepség napján mégis azt közli Berzsenyivel: *„Te tehát ma Keszthelytt vagy az istenek asztalánál, quos inter recembeus purpureo bibis ore nectar. Élj szerencsédde kedves barátom! én oda nem mehetek, nem csak mert meg nem hivattatám, hanem azért is, mert oda nem illek. Köszönöm a’ levél közlését. Már hallottam valamit a’ Helikonról, de ennyit felőle nem tudtam”*. Ez a levél világosan bizonyítja, Kazinczyt nagyon is érzékenyen érintette a „nem meghívás” és szívesen ott lett volna a helikoni társaságban. Nem véletlen tehát, hogy a Helikon napján, február 12-én ül le az asztalhoz és írja meg hosszú levelét Berzsenyinek, akinek helikoni jelenlétét szerencsének titulálja, bár nem hagyja ki, hogy lekicsinylően meg ne jegyezze: ma Berzsenyi „az istenek asztalánál” van. Márciusban már elismeri, hogy amit Festetics cselekedett, az nem csak szép, hanem nagy is és idővel nagy hasznot hajthat. Sajnálja hogy ezen a napon nem lehetett velük együtt Keszthelyen. Ugyanakkor megdicséri Berzsenyit, hogy nem olvasott fel, és ha ő, Kazinczy ott van, hasonlóan cselekedett volna. Ebben a levelében nem felejt el megjegyezni, hogy míg Berzsenyi nem olvasott fel semmit, Horváth Ádám, aki minden lehetőséget megragad a szereplésre, még énekelt is. Berzsenyinek kedveskedve írja, hogy még jobban megszerette Dukai Takács Juditot: *„szeretném azt a’ szép barnahajú leányt öszve meg öszve csókolni”*.

Berzsenyi vigasztalni próbálja Kazinczyt reményét fejezve ki, hogy az 1817 májusi ünnepen már részt vesz s, hogy örülne ennek Dukai Takács Judit is. Később megvallja nem érezte magát jól Keszthelyen. A légkör, a vita a vagdalkozás nem volt számára kedves, de a jót, mármint Festetics mecénásságát, tiszteli és szereti. Mint minden Berzsenyi levél, ez is felfedi a költő véleményét az őt körülvevő világról, eseményekről amely Nikla határain túl már sok esetben nehezen értelmezhető számára. Kicsit szomorúan jegyzi meg Kazinczynak: *„Nem illesz Keszthelyre. Én sem. De én annyira tisztelem a' jót, akármi színben legyen az öltöztetve, hogy én Néked is alig merém ezt kimondani. Midőn egy oly ember, akinek jövedelme három milliom körül van, egy ily innepre 30 ezret költ, semmi; de nem semmi az, midőn az ősz Festetics a' szegény Ber'senyinek az utcára kalap nélkül elejbe szalad. Minden cselekedet becsének az idő és hely az igazi mértéke. Egy oly népnél, ahol a' nagyok az anyanyelvet cigánynyelvnek nevezik, 's a' magyar írónak nem is köszönnek, 's a' legjobb poétát legfeljebb is joculatornak nézik, Festetics nagy ember, vagy ami még több, jó ember, s akármit veszem a dolgot, igen illene néked Keszthelyt megtekinteni. Tán ezen intézetnek oly igazítást is adhatnál, mely nélkül meglehet, hogy a' célt egészen eltéveszti”*. Berzsenyi jól sejti, hogy irodalmi vezér kellene Keszthelyre. Magát nem gondolja, Kisfaludy már a régi izlés képviselője így számára Kazinczy a megfelelő személy. Berzsenyi sem vette észre, hogy Kisfaludy Károllyal az élen Pesten, már megjelentek az új irodalmi izlés fiatal képviselői. Bizonyos vélemények szerint, Kisfaludyt pedig Kazinczy-ellenes indulata vitte Keszthelyre. Azon munkálkodott – nem sok eredménnyel -, hogy Festetics körül kiépüljön egy Széphalom-ellenes dunántúli ortológus-centrum. Erre sem ideje, sem kedve nem volt Festeticsnek. Talán ezt is felismerve, nem látta értelmét Kisfaludy, hogy később ismét Keszthelyre jöjjön.

De Kazinczy 1817 májusában sem volt Keszthelyen. Még márciusban megírta Berzsenyinek: *„Óhajtom látni Keszthelyt miattad és Dudi miatt is,*

Kisfaludi miatt is; de Májusban abból semmi sem lehet; erszényem sem engedi most tennem azt az útat.”

A felolvasásokat követő ebéd után került sor a Georgikoni fás kertben a faültetésre. Festetics gesztust gyakorolva és bizonyítva, hogy előítéletei nincsenek: Kazinczy Ferenc és Csokonai Vitéz Mihály tiszteletére, emlékére ültettek fát. Talán hatással volt e faültetés arra is, hogy megkezdődjön az ortológusok és neológusok közti, ám még egy darabig fennálló, feszült viszony oldása. Kazinczy véleménye Festeticsről ekkorra már teljesen megváltozott. Meghatódva köszöni meg a grófnak iránta való jóindulatát:

„Nagy Méltóságú Gróf!

Kegyelmes Uram!

Az-a’ figyelem, mellyet erántam ezidei innepén Keszthely mutatott, engem egészen váratlanúl ére: nem hittem, hogy akár a’ Balatoni Helikon, akár annak nagylelkű Alkotója méltónak ítélhessen e’ megtiszteltetésre, mely az ott meg nem jelent Írók közt nekem jutott legelőbb. Melly kész voltam volna én megosztani az új Olympia’ pályáágát két barátommal, kiket szívem forrón szeret – Virággal és Kissel! De tisztelem Excellentiádnak okait, ha nem értem is, ’s köszönöm a’ legforróbb hála’ köszönetével megbecsülhetetlen kegyességét. Méltóztassék elhinni Excellentiád, hogy annak a’ nagyragyogású polgárnak javalása, kit annyi érdemek tevének halhatatlanná közöttünk és az egész Európa előtt, nekem kedvesebb minden bérnél, mellyet a’ szerencse olykor ingyen ad, olykor gondatlanul még hullogat is. Bár maradékink, kik érdemeinket igazábban fogják megszabni mint a’ jelen kor, javalhassák e’ tettet! bár későbbi dolgozásaim méltónak kiálthassanak e’ szerencsére, mellyet most egyedül az Excellentiád’ jóságának köszönhetek!

Keszthelyhez csatolva e’ kegyesség által, igyekezni fogok e’ nyáron megjelenhetni Excellentiád előtt, hogy végre ne legyen okom pirulni, hogy soha nem láttam azt a’ nagy férjfit, a’ kinek emlékezete örök áldásban lesz a’ Nemzet

előtt, 's annak mások által is irigylett alkotását. Hat testben és lélekben ép gyermek' atyja lévén, 's elfogva ezeknek nevelési gondjaik által, e' szerencse még eddig nem leheté enyém; illő, hogy azt magamévá tegyem, 's Kisfaludit, és az én Berzsényimet 's a' szeretetre-méltó Malvínát, meglássam; meglássam Szigethet és Csáktornyát, hol a' két Zrínyi a' Dicsőségnek élt. Az ilyenek' látása alatt emelkedik a' szív, 's ez az érzés az enyémből által fog menni a' másokéba.

Maradok a' leghívebb tisztelettel Excellentiádnak

Alázatos szolgálja

Széphalom, Martzius 25d. 1818.

Kazinczy Ferenc''

A levél nagy jelentőségű és Festetics éleslátását dicséri. Tudjuk, hogy a faültetés nem jelentette az ortologusok és neologusok közötti azonnali egyetértést, hisz még ezt követően is azt írja Kazinczy Döbrenteinek, hogy *„rettenetes az a' düh, a mellyel erántam Tuladuna viseltetni meg nem szün”*. Nem tudni milyen forrás alapján, de Váczy János 1886-ban megjelent dolgozatában azt fejtegeti, hogy *„a gróf akarata ellenére, az 1818 februári ünnepélyen már az ő (ti.: Kazinczy) emlékére is ültettek egy szál csemetét”*. Nem érthetünk egyet ezzel a megállapítással, s csak megmosolyogni való az a naivitás, ami feltételezi, hogy Festetics birtokain a gróf akarata ellenére bármi is történhetett volna. Kazinczy azonban boldog és elégedett, Festeticsnek írt levelét másolatban elküldte Kis Jánosnak és Döbrentei Gábornak is. Kisnek írt levelét a következő felkiáltással kezdi: *„Én tehát Keszthelyi ember vagyok! - Óhajtottam volna látni képedet, mit mondál erre, midőn a' hirt legelőbb meghallottad!”* Döbrenteinek a grófot dicséri: *„Festetics érdemli azért a' magasztalást, a' miért magasztaltatik.”* Ez a véleménye Festetics halálát követően sem változott, hisz azt írta Buczy Emilnek: *„...ki ne örvendjen az olyan ember' kegyességének, a'*

kivel a' Haza kevélykedhetik?" Ám az egész faültetés ceremóniáját nem ismerve gyanakszik a keszthelyi faültetés kapcsán: „Még nem tudom, az én fám nem bodza e. Sem Horváth Ádám, sem az Ujságok, sem a' Tud. Gyűjt. Martziusi darabja nem szól róla, nem nevezi-meg.” – írja Döbrentei Gábornak. Azért mégiscsak boldog és örömmel újságolja a hírt Szentgyörgyi Józsefnek is: „'S nekem Keszthely fát ültete! – Épem ez órában köszöném-meg Gr. Festeticsnek, 's kimondám világosan, hogy ezt nem vártam. Tavaly négy jelen volt Iró koronáztatott-meg; 's ha akkor mások is jelen voltak volna, azok is ültettek volna fát magoknak: én a' meg nem jelentek közt első kapám e' megtiszteltetést. Miért én? kit Tuladuna nem szeret.” Számos levelében mégis kitér a keszthelyi ünnepekre és Festeticsre, mindenkivel hasonlót közöl, Festeticset tiszteli és nem csak az udvariasság kedvéért. Egy ismeretlennek a következőket írja: „Én Gróf Festeticset olly szentül tisztelem a' mint festem. Ki nagy közöttünk, 's ki volt nagy közöttünk, ha ő nem az? Illy férjfi kegyessége' jelét venni, bizonyosan igen nagy szerencse; én csak azt is sajnálom sőt szégyenlem hogy őtet soha nem láttam”. Elő - előjön Kazinczy gondolataiban a fa neme, mert nem mindegy, hogy milyen fát kap a koszorús költő, a mester: nemes, avagy nemtelen növényt? Szentmiklóssyval tépelődve közli: „mely nemű fát ültettek nekem, nem tudom, 's bár Malvina ültette volna! Ha valaha meglátom Keszthelyt; 's azt találják kivánni, hogy ültessek valamit, én Báróczinak ákátzot, Daykának egy Lonicera tartaricát ültetek, nem magamnak semmit. Festeticsnek meg fogom köszönni hajlandóságának ezt a jelét”. Majd azzal ostromolja Horvát Ádámot, „nem írhatnád-meg nekem, melly nemű fát vagy bokrot ültet – nekem is Csokonainak is Keszthely Ura? Mi is sorbus aucupariát kapánk-e? mint ti. De ha erre felelsz, tudast velem kételkedést nem szenvedő bizonyossággal”. Horváth nem ment ki a faültetésre, így ő is csak Dukai Takács Judittól értesülhetett – később – a helikoni eseményekről. De Horváth válaszát sürgetve Kazinczy újból ír neki: „Festetics gyönyörű fényben ragyog már is. Ki tett ennyit a Nemzet fényéért? A' ki így fénylik, az nem bánom, sőt akarom hogy teljes fényében

ragyogjon. Csak azt nem szeretem, ha hamis fényel ragyog valaki, mert a hamis fény árt. Miattam ugyan akár igaz fényben, akár hamisban ragyoghat valaki, mert nekem vele – sem az eggyikkel, sem a' másikkal – nem árt, sőt az elsővel használ is – az igazzal. Nagyon sajnálom, hogy az idén meg nem láthatom Keszthelyt. Bár megláthassam valaha! S inkább óhajtom magát látni azt a valóban nagy embert, mint az a' nagy helyet. Bár trónusra is ültették volna a' Végzéseket! Hol volnánk úgy! Most már meg fogod nekem írhatni, melly nemü csemete van nékem ültetve a' Keszthely ligetei között, 's erre nagyon kérlek. Nem hiúságból kérdem ezt, hanem azért, mert hálátlan volnék, ha ez nem interessálna”.

Horváth most már gyorsan válaszolt: „Azért késtem levelemmel ekkoráig, hogy a' Keszthelyi fa felül tett kérdésedre bizonyosabbat felelhessek: Nem láthattam én azt magam, mert a' társaság ebéd után gyalog ment a' kertbe; én pedig fiatalabb ideimben, mikor még a' lábammal kerestem mind a' mindennapi, mint // a' jövőre való kenyereket, úgy legyalogoltam magamat, hogy kétszáz lépés is sok kivált étel után”. A levél további részében megnyugtatja, hogy ő is madárberkenyét (*Sorbus aucuparia*) kapott, és ennek megírja okát is: „Februáriusban nem minden fát lehet bizonyos reménységre ültetni, a' mint hogy Gyöngyösié ki is száradt; de mást tettem helyébe, úgy hogy az idei Innepen ismét élt”. Horváth a levélben még megírja, hogy „Keszthelyen nagyon vártt vendég voltál: leveledet a' Groff nagy örömmel vette 's velem közleni akarta, de reá nem akadott. Gondosan tudakolta tőlem birtokaidat 's jövedelmedet; mert úgy voltál előtte festve, mint szegény; én mindenik extremumot tagadtam, de bizonyost mondani nem tudtam”. Ha Horváth jobban tájékozott, Festetics pénzt küldött volna Kazinczynak az útra, aki ebben az időben valóban anyagi gondokkal küzdött. Így azonban elmaradt a grófi támogatás. Kazinczy lelkében végképp megnyugodott és önmagában is megfogalmazta, hogy mindenképpen ellátogat a keszthelyi Helikonra.

Kazinczy a harmadik és a negyedik Helikonra sem tudott eljönni, bár kapott meghívót. Úgy tűnik keszthelyi útjait fátumszerűen kísérték balszerencsék. Most jég verte el vetését, lovai megbetegedtek olyannyira, hogy sorra kellett őket lövetni. Erre a sorsra jutott Wesselényi bárótól kapott kedvenc lova is.

Az ötödik, egyben utolsó Helikonra 1819. február 16.-án került sor.

Kazinczy Ferenc a faültetésre valamilyen választ akart adni, mert nem akarta a grófot megsérteni azzal, hogy néma marad. 1819. január 3-án megírja Festeticshez intézett versét és egy levél kíséretében megküldi Keszthelyre. Nézzük első pár sorát:

*Nagy ember, ki nekünk kedvező Istenek
Gyámolúl s ragyogó fényűl engedtenek;
Zrínyieknek társa gazdag örökökben,
De még inkább társa magas erkölcsökben;
Te, kit a jók jónak s nemesnek ismernek,
László' atyja, s ipa egy Hohenzolernek!
Melly ész, mely józanság vive arra téged,
Hogy jó s szép tetteken leld gyönyörűséged',
S midőn pillongásért epedeznek mások,
Téged nem szédítnek semmi csillámlások?
Büszke, de nem hisz, a csörgést megveted,
S nyugalmas nagyságban foly el szép életed.
Mint sok hős polgára a régi Rómának,
Természetnek híve, híve hazájának,
Honn ülsz, szántasz és vetsz, kazlakat állítasz,
Ugart törsz, árkot nyitsz, mocsárt s tót szárítasz,
Nemesítéd almád', sajtólod szőlődét,*

*Ménes, gulyák nyájak lepik el meződet;
S azért örülsz a nagy birtok' nagy hasznának,
Hogy a sokból sokat adhass a hazának.*

Láthatjuk, hogy talán az alkalmi versnél nem több költemény született, amely felsorolja Festetics György érdemeit, de mindenképpen áttörésnek számított. A vers végén Festeticset Bethlenekhez és Nádasdyakhoz hasonlítja.

A levél első mondatában, amit a vershez csatolt, elnézést kér a hosszú hallgatásért és magyarázza ennek okát. A továbbiakban dicsőíti a grófot és sajnálatát fejezi ki, hogy nem mehetett korábban Keszthelyre és nem vehetett rész az ünnepen.

*„Nagy Méltóságú Gróf,
Kegyelmes Uram,*

Hallgattam, mert azt akarám éreztetni, hogy tavalyi megtiszteltetésem a' Keszthely Heliconában engem reménységemen kívül ére: de hallgatásom hálátalannak mutatott Excellentiád eránt, 's ez megszólaltata. Fogadja Excellentiád kegyelemmel azt a' versezetet, mellyet itt leghívebb tisztelője benyújt. Keszthely által megtiszteltetni nagy szerencse: de ennek(!) semmi sem kedvesebb, mint midőn annak a' nagy férjfinak kegyeivel dicsekedhetik, kit még létében tisztel minden, holott az igen gyakran csak holta után szokta érni az érdemet.

Épen az az ok, melly hallgatásomból kilépni hagyta, óhajtja velem azt a' szerencsét, hogy ez a' vers a' Keszthely' Februáriusi innepén felolvastassék. Ha Excellentiád el nem tilt, azt az Újságlevelekben is ki fogom nyomtattatni.

Azon reménységem, hogy az elmúlt esztendőben meg fogom láthatni Keszthelyt, elenyészett, 's én Octób. 27d. beléptem életem 60dik esztendejébe.

*Bár annak addig nyujtanák fonalát a' Párkák, míg legforróbb kívánságaimnak
eggyike teljesevést láthat.*

Maradok alázatos tisztelettel

Excellentiádnak

Széphalom Január 3^d. 1819.

alázatos szolgája

Kazinczy Ferencz"

A vers másolatát – január 3-i keltezéssel - levél kíséretében több ismerősének, barátjának is elküldte Kazinczy: Kis Jánosnak, gróf Dessewffy Józsefnek. Dessewffynak írt levelében kitér a berkenyefára is: *„Itt küldöm azon Versemet is, mellyet Gróf Festeticsnek küldék köszönetül a' tavaly ültetett berkenyéért. A' berkenye engem pirít: de egy olly érdemű polgár kegye, mint, mint Festetics, kevélysége lesz még gyermekeimnek is. Azért nem tettem szót a' verseben a' berkenye felől”* Dessewffy nem késik a válasszal, bár nem szereti Festeticset, egyetért Kazinczyval: *„Festetitsnek sok szépet mondtál; neked az esett legjobban, hogy nem kellett föllentened, néki pedig az, hogy te magasztaltad”*.

Kazinczy Horváth Ádámot is értesíti a Festetics versről és megjegyzi, úgy látja hasonlóképpen lesz a keszthelyi Helikonon, amint a Francia Akadémiában szokott lenni, ahol a felvett személy beszéddel köszöni meg a megtiszteltetést. Kéri, a Helikont követően azonnal írja meg milyen volt az, és Festetics miként fogadta versét. Kazinczy tudja, illetve sejti, hogy sokan vannak Keszthelyen, a Tuladunaiak, kik nem fogják kellő megértéssel fogadni az episztolát, ezért is roppant kíváncsi a gróf véleményére. *„Égek tudni – írja Kis Jánosnak – mint vevé azt a' Gróf. Mert a' Keszthely emberei' itéletét előre tudom”*. Horváth a Helikont követően megírta, hogy a gróf kegyesen fogadta a verset és nem kellett arra ösztönözni, hogy olvastassa fel, mert elhatározta már annak elmondását. Amikor Kazinczy erről értesülve megírta Döbrenteinek,

miszerint „*nem nagyítás az, midőn én őtet Nádasdi Tamáshoz, Bethlen Gáborhoz s a két Cardinálishez hasonlítottam...*”

Az utolsó Helikon is, mint minden alkalommal, előadások, szavalatok után a beküldött munkákat olvasták fel. Elsőként természetesen Kazinczy Ferenc „Gróf Festetics Györgyhöz” című versét, s ezzel teljesült Kazinczy óhaja is.

A hatvannégy éves beteg, halálán lévő mecénás örült a versnek, s talán önmagában meg is fogalmazta, hogy akarattal, következetességgel sokat tett a nyelvújítási harcban, az ortológusok és neológusok közötti megbékélésben; hisz kertjében ott virít Kisfaludy, Berzsenyi, Horváth Ádám fája mellett Kazinczy fája, s a helikoni aphitheatrumban felolvassák Kazinczy neki ajánlott költeményét.

Elhangzott Kazinczy Ferenc születésének 250. évforduján rendezett emlékülésen, a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtárban. (2009)